

DOI 10.31909/26168774.2019-(43)-3

УДК 398: 930.2: 94(477)

Наталія ГОНЧАРОВА*

МІСЦЕ ІНТЕРВ'Ю ЯК ЧИННИК ПАМ'ЯТІ

Вивчені фактори підвищення результативності інтерв'ю на прикладі місця його проведення. Усна історія набуває значного поширення у сучасній історіографії та задіює в наукових розробках велике проблемне поле. Основним підґрунтям усноісторичного дослідження є інтерв'ю. Усноісторичне інтерв'ю на сучасному етапі має всі підстави вважатися міждисциплінарною практикою у сфері memory studies.

Проведене дослідження дозволило дійти наступних висновків. Завдяки усній історії історична наука набуває «нового виміру». Провідним аспектом аналізу усної історії є передусім суб'єктивний досвід переживання особистістю певних історичних подій. Саме інтерв'ю дає змогу всебічно вивчити роль особистості в історичному контексті, докладно висвітлити актуальні проблеми минулого і сьогодення, об'єктивно скорегувати традиційні погляди на певні суспільно значущі процеси та явища, а отже вплинути на конструювання біографії людини і біографії людства на основі усних свідчень.

При проведенні інтерв'ю в рамках усноісторичного дослідження варто пам'ятати: місце інтерв'ю має бути обране та облаштоване таким чином, щоб мінімізувати чинники, котрі перешкоджатимуть встановленню контакту із співрозмовником.

Тим не менше ми не радимо зловживати атмосферою місця. Основне – це людина, її спогади, переживання, досвід. Місце проведення інтерв'ю – це хоча і важливий, але лише допоміжний чинник активізації пам'яті.

Ключові слова: усна історія, інтерв'ю, місце проведення інтерв'ю, респондент, інтерв'юер.

Постановка проблеми. Усна історія набуває значного поширення у сучасній історіографії та задіює в наукових розробках велике проблемне поле. Основним підґрунтям усноісторичного дослідження є інтерв'ю. Хоча зауважимо, що інтерв'ювання вважається традиційним методом дослідження для різних галузей гуманітарного знання. Так, О. Марущак відзначає, що біографічні та тематичні інтерв'ю широко використовують у своїх дослідженнях соціологи, антропологи і фольклористи, музейні працівники під час збору матеріалів для поповнення фондів колекцій. А отже, усноісторичне інтерв'ю на сучасному етапі має всі підстави вважатися міждисциплінарною практикою у сфері memory studies¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над дослідженням історичної проблематики за допомогою усноісторичних ресурсів працюють такі сучасні науковці: Я. Борщик, Г. Грінченко, В. Іващенко, Ю. Іріюглу, А. Киридон, О. Кісь, О. Марущак, Т. Нагайко, Т. Пастушенко, Т. Полек, Н. Пушкарьова та ін. У статті О. Солошенко як джерело біографічної інформації аналізуються свідчення покоління дітей Другої світової війни². Аналогічною проблематикою займається й професор Л. Циганенко³. В своїх

* Гончарова Н. – кандидат історичних наук, доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури, Ізмаїльський державний гуманітарний університет; e-mail: natali.saga.777@ukr.net

¹ Марущак О. В. (2012). *Усна історія в контексті міждисциплінарних досліджень пам'яті*. Грані : Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. № 12 (92). С. 43-47. С. 43.

² Солошенко О. М. (2017). *Свідчення покоління дітей Другої світової війни як джерело біографічної інформації*. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія «Історія та географія». Вип. 54. С. 114-120.

³ Циганенко Л. *Вторая мировая война глазами бессарабских детей*. Микростория и история повседневности: новый взгляд на историческое и культурное наследие. С. 135-138.

працях автори наголошують, що усноісторичні джерела в комплексі з іншими джерелами інформації дозволяють об'єктивно та неупереджено висвітлювати історичні події. Засобами усної історії досліджено фольклорні паралелі українців, болгар, молдован на прикладі аналізу паремій, зібраних на Півдні України, у розвідці Н. Гончарової. Розглядаючи питання про важливість системного аналізу фольклору як основи пошуково-дослідницької діяльності в контексті історичних наукових розвідок, Н. Гончарова засвідчує цінність усних джерел, а в комплексі з іншими типами історичних джерел – і безперечною універсальністю⁴.

У статті Г. Грінченко розглядаються популярні підходи до аналізу наративних автобіографічних інтерв'ю – методи німецьких науковців Фріца Шутце та Габріель Розенталь. Авторка стверджує, що в будь-якій оповіді будуть обов'язково присутні респондент і його оточення (носії біографії та інші носії подій), їх життя не буде подано у вигляді нерухомої картини, а буде викладено в його перебігу та змінах (послідовності змін біографічного стану носія біографії чи послідовності біографічних процесів), ці зміни відбуватимуться не ізольовано, а у певному соціумі (соціальні рамки зміни станів носія біографії), а ретроспективна суть автобіографії змусить оповідача підпорядкувати свій наратив загальному образу історії життя⁵. У роботі Н. Безкоровайної, Р. Манько розглянуто тему соціальної і колективної пам'яті в соціологічному та антропологічному аспектах. Акцент зроблено на аналізі праць видатних дослідників ХХ ст. щодо пам'яті як засобу соціалізації окремих суспільств та націй⁶. Ю. Бураковим, О. Сухим аналізуються результати проведеного опитування методом усної історії – глибинного інтерв'ю курсантів Національної академії сухопутних військ. В інтерв'ю курсантів – учасників сучасної російсько-української війни звернена увага на різноманітні аспекти перебування захисників Вітчизни на фронті⁷. Проте, наразі актуальною залишається проблема комплексного наукового вивчення шляхів оптимізації усноісторичного дослідження.

Мета статті. Аналіз складових та особливостей перебігу усноісторичного інтерв'ю, визначення факторів підвищення результативності інтерв'ю на прикладі місця його проведення.

Виклад основного матеріалу. Фахівці гуманітарних і суспільних наук останнім часом дедалі активніше застосовують у науково-дослідній роботі інтерв'ю в якості особливого джерела і методу дослідження. В. Бутько відзначає, методологія перших інтерв'ю була орієнтована на створення колекцій спогадів, де основна увага приділялася фактографічній складовій. Така методика давала свої позитивні результати при написанні біографій представників політичної й економічної еліти, хоча отримані матеріали багато в чому нагадували традиційні письмові історичні джерела. Однак вони доповнювали їх і нерідко заповнювали існуючі прогалини⁸.

Усноісторичне інтерв'ю є методом дослідження, за допомогою якого здійснюється фіксація суб'єктивного знання окремої людини про епоху, в якій вона живе/жила. Це дієвий спосіб отримання інформації за допомогою усного опитування, в ході спілкування між учасником дослідження і обізнаною особою. Зауважимо, інтерв'ю завжди

⁴ Гончарова Н. (2019). *Усноісторичний метод як інструмент вивчення етнофольклорних особливостей*. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія «Історичні науки». Вип. 40. С. 44–49. С. 47.

⁵ Грінченко Г. (2008). *(Авто)біографічне інтерв'ю в усноісторичних дослідженнях : до питання про теорію наративного аналізу*. Схід–Захід : історико-культурологічний збірник. Вип. 11–12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях : теорія і практика досліджень. С. 59–76. С. 63.

⁶ Манько Р. М., Безкоровайна Н. Я. (2018). *Пам'ять як соціально-антропологічна проблема у збірці репортажів Ганни Краль «Докази про існування»*. Молодий вчений. № 5 (57). С. 484–488.

⁷ Бураков Ю. В., Сухий О. М. (2018). *Сучасна російсько-українська війна у спогадах учасників – курсантів Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного*. Військово-науковий вісник. Вип. 29. С. 192–202.

⁸ Бутько В. Н. (2011). *«Устная история» в контексте изучения личности*. Роль личности в истории : реальность и проблемы изучения : научный сборник. Отв. ред. В. Н. Сидорцов. Минск : БГУ. С. 162–166. С. 164.

відрізняється чітко визначеним розподілом ролей: один в основному запитує, інший – відповідає. Той, хто ставить питання під час інтерв'ю називається інтерв'юером, кореспондентом. Людину, з якою розмовляє науковець, прийнято називати респондентом, інформантом, опитуваним, інтерв'ююваним⁹.

Інтерв'ю дає змогу отримати інформацію, яку важко дістати за допомогою інших методів дослідження. Перевага інтерв'ю полягає в тому, що завдяки безпосередньому контакту з респондентом можна змінювати запитання, зважаючи на одержані відповіді, ставити додаткові запитання, уточнювати відповіді, забезпечуючи отримання більш глибокої інформації. Крім того, тісний контакт із респондентом уможливорює фіксування не лише змісту відповідей, а й «підтексту» – емоційного забарвлення, особливостей інтонації, жестів, зовнішніх реакцій¹⁰.

О. Марущаком запропоновані такі етапи проведення інтерв'ю. Перший етап – дослідник не втручається в оповідання інформатора та дає йому можливість самому обрати теми оповіді й інтерпретувати відібрані ним події. Другий етап – дослідник ставить уточнюючі запитання «для деталізації тих подій або характеристики тих діючих осіб, про яких йшла мова в ході першого «вільного» етапу». Третій заключний етап передбачає запитання, «що стосуються «наративних лакун», пропущених обставин чи фактів, що з тих чи інших причин не були внесені наратором у своє оповідання»¹¹. Отже, такий підхід передбачає реконструкцію подій у їх хронологічній послідовності, а також вивчення тієї послідовності, в якій події розташовуються в оповіданні в наш час.

Безперечною запорукою успішного інтерв'ю є те, щоб респондент почував себе невимушено і комфортно. І ось тут постає вкрай важливе питання вибору місця для проведення інтерв'ю, яким не можна нехтувати.

Для цього є кілька причин. Насамперед, якість результатів самого інтерв'ю. І тут фахівці радять враховувати такі фактори, як-от: тиша і відсутність будь-яких відволікаючих моментів (родичі звертаються з проханнями, працює телевізор, постійно дзвонить телефон тощо) – щонайменше це погіршить характеристики відео- чи аудіозапису; попередня узгодженість часу проведення (адже людина може мати свої плани, звички або особливості стану здоров'я) – в іншому випадку респондент буде перейматись лише одним питанням: коли це все закінчиться? Крім того, без сторонніх створюються оптимальні можливості для ситуації вільного спілкування: виникає атмосфера довіри, респондент легше зважується на відвертість і прямоту. У випадку опитування людей похилого віку проведення інтерв'ювання вдома у респондента набуває особливого значення – ви не створюєте їм незручностей через необхідність йти кудись на інтерв'ю, адже деякі з них мають проблеми з пересуванням.

Саме тому в першу чергу в якості місця проведення варто розглянути власну оселю респондента, в котрій можна обрати окреме тихе приміщення. Однак, і спілкування поза будинком, на лаві у дворі чи в парку, сприятиме тому, що людина, відірвавшись від звичного життя, зануриться у спогади про минуле. В рекомендаційних розробках інтерв'ю за робочим місцем, на підприємстві чи в установі, вважається менш вдалим варіантом. Зокрема, через те, що розмова може набути занадто офіційного тону¹². Проте, на нашу думку, якщо інтерв'ю стосуватиметься трудового шляху респондента, то такий підхід буде цілком виправданим. У будь-якому випадку остаточний вибір часу і місця проведення інтерв'ю здійснюється або схвалюється інформантом.

У розглядуваному контексті варто згадати про проблему доступу в так звані закриті спільноти. Так, ветерани, члени партій і громадських об'єднань, представники деяких

⁹ Андреева Е. А. (2010). *Устная история : опрос свидетелей прошлого и описание источников (методические рекомендации)*. Томск. 38 с. С. 6.

¹⁰ Титаренко Д., Титаренко О. (2012). *Дослідницьке інтерв'ю : методичні рекомендації з організації та проведення дослідження*. Київ : ТОВ «Праймдрук». 40 с. С. 7.

¹¹ Марущак О. В. Вказ. праця. С. 46.

¹² Андреева Е. А. Вказ. праця. С. 22.

творчих професій, безробітні або бездомні мають свої формальні чи неформальні місця зустрічі. Специфіка доступу в закриті спільноти визначає й специфіку пошуку рішення. Необхідно заручитися згодою на інтерв'ю хоча б одного члена групи, який після встановлення з ним контакту і проведення інтерв'ю міг би порекомендувати двох-трьох своїх знайомих із того самого кола, а вони, своєю чергою, могли б вивести дослідника на інших цікавих для нього осіб¹³. Зрозуміло, що місце проведення інтерв'ю визначається автоматично – за місцем формальних чи неформальних місць зустрічей представників даної закритої спільноти.

І знов до того, чому вельми суттєвим є не лише питальник чи хід розмови, але й місце проведення. Бо воно створює додаткові умови активізації процесу згадування. Адже людину оточують побутові речі, світлини, предмети інтер'єру. Звертаючись до них, респондент може згадати більше подробиць. Крім того, домашня обстановка створить більш довірливий тон, а можливість спостереження за інформантом в звичному для нього «середовищі проживання» допоможе інтерв'юєру краще зрозуміти людину, з якою він спілкується. І навіть, коли бесіда планується поза домом, доцільно порадити співрозмовнику принести на зустріч значущі біографічні джерела, наприклад, документи, нагороди, світлини, матеріали з газет чи журналів тощо. У даному контексті доречно навести думку дослідниці О. Богатової: фотографія здійснює глибокий художній вплив і в буквальному сенсі творить історію, коли вона є спів-баченням, спів-свідченням, спів-співчуттям (власного свідчення, жалю, співчуття) тих, кого зобразив фотограф¹⁴. Іншими словами, фотографія безперечно може виступати ілюстрацією для словесного виступу, слово і зображення можуть поєднуватись в єдиний органічний текст.

Відповідної точки зору дотримуються й П. Купріянов та Л. Садовникова, зокрема наголошуючи: просторовий акцент дослідження обумовлює широке застосування візуальних методів: по-перше, інтерв'ю записується на відеоплівку, по-друге, в дослідження активно втягується різноманітний візуальний матеріал, фіксуються коментарі інформантів до наявних світлин, речей тощо¹⁵. Застосування згаданих методів обумовлено також і закономірностями формування та функціонування людської пам'яті: їхнє вивчення довело, що значну роль в процесі згадування відіграють різноманітні «пошукові сигнали». Отже, «речі з історією» містять численні «натяки» і «підказки», за допомогою яких у пам'яті відновлюються давно «забуті» факти, причому відбувається реконструкція не лише більш-менш істотних деталей, але і цілих сюжетів.

До визначальних для усноісторичних досліджень у системі ціннісної реконструкції минулого А. Киридон відносить «простори спогаду» (А. Ассман). У таких умовах пригадування зорієнтоване на відповідні знаки-символи (певні знакові події) в житті індивіда, які зберегли в свідомості те, що відбулося¹⁶. Іншими словами, перебування на території, про яку йдеться в інтерв'ю, чинить активний стимулюючий вплив на пам'ять інформанта вже в силу того, що згадування, витягання інформації з пам'яті, відбувається в тому самому місці, де свого часу відбувався і процес її формування. Так чи інакше, тут, як і при демонстрації світлин, планів, кінохроніки і т.п., сприйнятий інформантами візуальний матеріал стає потужним стимулом, котрий активізує процес згадування, що дозволяє істотно збільшити обсяг одержуваної інформації¹⁷.

¹³ Титаренко Д., Титаренко О. Вказ. праця. С. 10.

¹⁴ Богатова О. (2011). *Фотография как канал коммуникации и устная история*. Устная история в Узбекистане : теория и практика. Сборник материалов конференции. Вып. I. Отв. ред. Р. М. Абдуллаев. Ташкент. С. 102–110. С.105.

¹⁵ Куприянов П., Садовникова Л. (2009). *Место памяти в памяти местных : культурные смыслы городского пространства (по материалам интервью жителей московского Зарядья)*. Антропологический форум. № 11. С. 370–407. С. 372.

¹⁶ Киридон А. М. (2012). *Усна історія у просторі конструювання минулого*. Національна та історична пам'ять : Збірник наукових праць. Вип. 3. С. 158–170. С.164.

¹⁷ Куприянов П., Садовникова Л. Вказ. праця. С. 373.

Безперечно, образи пам'яті нестійкі і фрагментарні. Цілісності і зв'язності вони набувають, коли до цього примушують обставини сьогодення. Такі обставини тісно пов'язані з мнемонічними місцями – місцями пам'яті. У межах нашого дослідження до місць пам'яті ми відносимо і місце проведення інтерв'ю. Останнє, як і всі місця пам'яті, зміцнює стереотипи свідомості, спонукаючи респондента до спогадів про минуле, служить актам комеморації.

Висновки. Таким чином, завдяки усній історії історична наука набуває «нового виміру». Провідним аспектом аналізу усної історії є передусім суб'єктивний досвід переживання особистістю певних історичних подій. Саме інтерв'ю дає змогу всебічно вивчити роль особистості в історичному контексті, докладно висвітлити актуальні проблеми минулого і сьогодення, об'єктивно скорегувати традиційні погляди на певні суспільно значущі процеси та явища, а отже вплинути на конструювання біографії людини і біографії людства на основі усних свідчень. Усна історія – це безцінна можливість залучити до наукового обігу життєвий досвід людей, це ефективний засіб соціальної спадкоємності.

При проведенні інтерв'ю в рамках усноісторичного дослідження варто пам'ятати: місце інтерв'ю має бути обране та облаштоване таким чином, щоб мінімізувати чинники, котрі перешкоджатимуть встановленню контакту із співрозмовником. Зрозуміло, що тут ми говоримо про початковий рівень «енергетичного єднання» – безвідносно до змісту подальшої розмови, який цілком може внести корективи в рівень комфортного відчуття інформанта й інтерв'юера. Крім того, інтерв'ю дає можливість виявити рідкісні документи, світлина сімейного архіву, родинні реліквії, які іншим шляхом одержати було б неможливо.

Тим не менше ми не радимо зловживати атмосферою місця. Основне – це людина, її спогади, переживання, досвід. Місце проведення інтерв'ю – це хоча і важливий, але лише допоміжний чинник активізації пам'яті.

Література:

Андреева Е. А. (2010). *Устная история : опрос свидетелей прошлого и описание источников (методические рекомендации)*. Томск. 38 с. С. 6.

Богатова О. (2011). *Фотография как канал коммуникации и устная история*. Устная история в Узбекистане : теория и практика. Сборник материалов конференции. Вып. I. Отв. ред. Р. М. Абдуллаев. Ташкент. С. 102–110. С.105.

Бураков Ю. В., Сухий О. М. (2018). *Сучасна російсько-українська війна у спогадах учасників – курсантів Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного*. Військово-науковий вісник. Вип. 29. С. 192–202.

Бутько В. Н. (2011). *«Устная история» в контексте изучения личности*. Роль личности в истории : реальность и проблемы изучения : научный сборник. Отв. ред. В. Н. Сидорцов. Минск : БГУ. С. 162–166. С. 164.

Гончарова Н. (2019). *Усноісторичний метод як інструмент вивчення етнофольклорних особливостей*. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія «Історичні науки». Вип. 40. С. 44–49. С. 47.

Грінченко Г. (2008). *(Авто)біографічне інтерв'ю в усноісторичних дослідженнях : до питання про теорію нарративного аналізу*. Схід–Захід : історико-культурологічний збірник. Вип. 11–12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях : теорія і практика досліджень. С. 59–76. С. 63.

Киридон А. М. (2012). *Усна історія у просторі конструювання минулого*. Національна та історична пам'ять : Збірник наукових праць. Вип. 3. С. 158–170. С.164.

Куприянов П., Садовникова Л. (2009). *Место памяти в памяти местных : культурные смыслы городского пространства (по материалам интервью жителей московского Зарядья)*. Антропологический форум. № 11. С. 370–407. С. 372.

Манько Р. М., Безкоровайна Н. Я. (2018). *Пам'ять як соціально-антропологічна проблема у збірці репортажів Ганни Краль «Докази про існування»*. Молодий вчений. № 5 (57). С. 484–488.

Марущак О. В. (2012). *Усна історія в контексті міждисциплінарних досліджень пам'яті*. Грані : Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. № 12 (92). С. 43–47. С. 43.

Солошенко О. М. (2017). *Свідчення покоління дітей Другої світової війни як джерело біографічної інформації*. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія «Історія та географія». Вип. 54. С. 114–120.

Титаренко Д., Титаренко О. (2012). *Дослідницьке інтерв'ю : методичні рекомендації з організації та проведення дослідження*. Київ : ТОВ «Праймдрук». 40 с. С. 7.

Циганенко Л. *Вторая мировая война глазами бессарабских детей*. Микроистория и история повседневности: новый взгляд на историческое и культурное наследие. С. 135–138.

References:

Andreeva, E. A. (2010). *Ustnaya y`story`ya : opros svy`detelej proshlogo y` opy`sany`e y`stochny`kov (metody`chesky`e rekomendacy`y`)* [Oral history: interviewing witnesses of the past and describing sources (guidelines)]. Tomsk. 38 p. [in Russian].

Bogatova, O. (2016). *Fotografy`ya kak kanal kommuny`kacy`y` y` ustnaya y`story`ya* [Photography as a communication channel and oral history]. *Ustnaya y`story`ya v Uzbeky`stane : teory`ya y` prakty`ka*. Sborny`k matery`alov konferency`y` [Oral history in Uzbekistan : theory and practice. Collection of conference materials]. Tashkent. Vy`p I. P. 102–110. [in Russian].

Burakov, Y. V., Suxy`j, O. M. (2018). *Suchasna rosijs`ko-ukrayins`ka vijna u spogadax uchashny`kiv – kursantiv Nacional`noyi akademiyi suxoputny`x vijs`k imeni get`mana Petra Sagajdachnogo* [Modern Russian-Ukrainian War in the memoirs of participants – cadets of the National Academy of Land Forces named after hetman Petro Sagaidachny]. *Vijs`kovo-naukovy`j visny`k* [Military Scientific Journal]. Vy`p. 29. P. 192–202. [in Ukrainian].

But`ko, V. N. (2011). *«Ustnaya y`story`ya» v kontekste y`zucheny`ya ly`chnosty`* [«Oral history» in the context of the study of personality]. *Rol` ly`chnosty` v y`story`y` : real`nost` y` problemy y`zucheny`ya : nauchnyj sborny`k* [The role of the individual in history : the reality and problems of study : a scientific collection]. Otv. red. V. N. Sy`dorcov. My`nsk : BGU. P. 162–166.

Goncharova, N. (2019). *Usnoistory`chny`j metod yak instrument vy`vchennya etnofol`klorny`x osobly`vostej* [The oral-historical method as a tool of study of ethno-folklore features]. *Naukovy`j visny`k Izmayil`s`kogo derzhavnogo humanitarnogo universy`tetu : zbirny`k naukovy`x prac`*. Seriya «Istory`chni nauky`» [Scientific Journal of the Izmail State Humanitarian University : a collection of scientific works. Series «Historical Sciences»]. Vy`p. 40. P. 44–49. [in Ukrainian].

Grinchenko, G. (2008). *(Avto)biografichne interv'yu v usnoistory`chny`x doslidzhennyax : do py`tannya pro teoriyu naraty`vnogo analizu* [(Auto)biographical interview in oral historiographical research: to the question of the theory of narrative analysis]. *Sxid–Zaxid : istory`ko-kul`turologichny`j zbirny`k*. Vy`p. 11–12. *Usna istoriya v social`no-gumanitarny`x studiyax : teoriya i prakty`ka doslidzen`* [East-West : historical and cultural collections. Issue 11–12. Oral History in Social and Humanitarian Studies : Theory and Practice of Research]. P. 59–76. [in Ukrainian].

Ky`ry`don, A. M. (2012). *Usna istoriya u prostori konstruyuvannya my`nulogo* [Oral history in the design of the past]. *Nacional`na ta istory`chna pam'yat` : Zbirny`k naukovy`x prac`* [National and historical memory: Collection of scientific works]. Vy`p. 3. P. 158–170. [in Ukrainian].

Kupry`yanov, P., Sadovny`kova, L. (2009). *Mesto pamyaty` v pamyaty` mestnykh : kul`turnye smysly gorodskogo prostranstva (po matery`alam y`nterv`yu zhy`telej moskovskogo Zaryad`ya)* [The place of memory in the memory of local people : the cultural meanings of urban space (based on interviews with residents of Moscow's Zaryadye)]. *Antropology`chesky`j forum* [Anthropological forum]. No. 11. P. 370–407. [in Russian].

Man`ko, R. M., Bezkorovajna, N. Y. (2018). *Pam`yat` yak social`no-antropologichna problema u zbirci reportazhiv Ganny` Krall` «Dokazy` pro isnuvannya»* [Memory as a Socio-Anthropological Problem in the Collection of Reports by Anna Kral «Evidence of Existence»]. *Molody`j vcheny`j* [Young scientist]. No. 5 (57). P. 484–488. [in Ukrainian].

Marushhak, O. V. (2012). *Usna istoriya v konteksti mizhdy`scy`plinarny`x doslidzhen` pam`yati* [Oral history in the context of interdisciplinary memory research]. *Grani : Naukovo-teorety`chny`j i gromads`ko-polity`chny`j al`manax* [Granny : Theoretical, theoretical and political almanac]. No. 12 (92). P. 43–47. [in Ukrainian].

Soloshenko, O. M. (2017). *Svidchennya pokolinnya ditej Drugoyi svitovoyi vijny` yak dzherelo biografichnoyi informaciyi* [Evidence of the generation of children of the Second World War as a source of biographical information]. *Zbirny`k naukovy`x prac` Xarkivs`kogo nacional`nogo pedagogichnogo universy`tetu imeni G. S. Skovorody`*. Seriya «Istoriya ta geografiya» [Collection of scientific works of the Kharkiv National Pedagogical University by G. S. Skovoroda. Series «History and Geography»]. Vy`p. 54. P. 114–120. [in Ukrainian].

Tsiganenko L. *Vtoraya mirovaya vojna glazami bessarabskih detey*. *Mikroistoriya i istoriya povsednevnosti: novyyi vzglyad na istoricheskoe i kulturnoe nasledie*. S. 135–138.

Ty`tarenko, D., Ty`tarenko, O. (2012). *Doslidny`cz`ke interv`yu : metody`chni rekomendaciyi z organizaciyi ta provedennya doslidzhennya* [Research interview : methodical recommendations for organizing and conducting research]. Ky`yiv : TOV «Prajmdruk». 40 p. [in Ukrainian].

Goncharova N. Interview place as a memory factor.

The factors of increasing the effectiveness of the interview were studied on the example of the place where it was conducted. The main reason for the oral historiographical research is the interview. An oral historic interview at the present stage has every reason to be considered an interdisciplinary practice in the field of memory studies.

The methodology of this research is based on the general scientific principles (historicity, objectivity, scientific) and historical and scientific methods (historical-genetic, historical-typological, historical-comparative, chronological), which allowed to objectively reveal the possibilities of the place of interviewing for increasing the effectiveness of oral historical research.

The conducted research allowed to arrive at the following conclusions. Through oral history, historical science acquires a «new dimension». The leading aspect of the analysis of oral history is, first of all, the subjective experience of experiencing the personality of certain historical events. The interview allows us to comprehensively examine the role of the individual in the historical context, to elucidate in detail the actual problems of the past and present, to objectively adjust the traditional views on certain socially significant processes and phenomena, and thus to influence the construction of a person's biography and biography of humanity on the basis of oral testimony.

When interviewing within the framework of an oral historical study, it's worth remembering: the place of the interview should be chosen and arranged in such a way as to minimize the factors that prevent the contact with the interlocutor. In addition, the interview provides an opportunity to discover rare documents, family archive photos, family relics, which would otherwise have been impossible to obtain.

Nevertheless, we do not advise you to abuse the atmosphere of the place. The main thing is a person, his memories, experiences, and experience. The place of the interview is, though important, but only an auxiliary factor in the activation of memory.

Key words: oral history, interview, place of interview, respondent, interviewer.